

v|b|z

biblioteka
**STRUČNO
POPULARNA**

glavni urednik:
Drago Glamuzina

izvršna urednica:
Sandra Ukalović

Eben Alexander
Dokaz da postoji raj

izdavač:
V.B.Z. d.o.o.
10010 Zagreb, Dračevička 12
tel: 6235-419, fax: 6235-418
e-mail: info@vbz.hr
www.vbz.hr

za izdavača:
Boško Zatezalo

urednik knjige:
Bruno Šimleša

korektura:
Nela Katić Novačić

grafička priprema:
V.B.Z. studio, Zagreb

tisak:
Tiskara Zelina d.d., Sv. Ivan Zelina
lipanj 2013.

Eben Alexander **Dokaz da postoji raj**

**Putovanje jednog
neurokirurga u život
poslije života**

s engleskoga prevela:
Radha Rojc-Belčec

v|b|z

biblioteka
**STRUČNO
POPULARNA**

glavni urednik:
Drago Glamuzina

izvršna urednica:
Sandra Ukalović

Eben Alexander
Dokaz da postoji raj

izdavač:
V.B.Z. d.o.o.
10010 Zagreb, Dračevićka 12
tel: 6235-419, fax: 6235-418
e-mail: info@vbz.hr
www.vbz.hr

za izdavača:
Boško Zatezalo

urednik knjige:
Bruno Šimleša

korektura:
Nela Katić Novačić

grafička priprema:
V.B.Z. studio, Zagreb

tisak:
Tiskara Zelina d.d., Sv. Ivan Zelina
lipanj 2013.

Eben Alexander **Dokaz da postoji raj**

**Putovanje jednog
neurokirurga u život
poslije života**

s engleskoga prevela:
Radha Rojc-Belčec

v|b|z

biblioteka
**STRUČNO
POPULARNA**

naslov izvornika:
Eben Alexander
PROOF OF HEAVEN

copyright © 2012 by Eben Alexander, M.D.
All rights reserved.

copyright © 2013. za hrvatsko izdanje:
V.B.Z. d.o.o.
Zagreb

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
pod brojem 845973.

ISBN: 978-953-304-567-2

sadržaj:

9	Predgovor
19	Boi
25	Bolnica
31	Kao grom iz vedra neba
33	Eben IV
37	Podzemni svijet
41	Sidro života
45	Vrtložna melodija i Prolaz
49	Izrael
53	Jezgra
57	Ono što je važno
65	Završetak negativnog razdoblja
73	Jezgra
79	Srijeda
81	Posebna vrsta iskustva tik do smrti
85	Dar zaborava
91	Zdenac
93	N od 1
99	Zaboraviti i sjetiti se
101	Nikuda iz ove kože
105	Zatvaranje
107	Duga
109	Šest lica
111	Posljednja noć, prvo jutro
115	Povratak
119	Još nismo došli do cilja
123	Objavljivanje vijesti
125	Povratak kući
127	Ultra-stvarnost
129	Obično iskustvo
133	Povratak iz mrtvih

137	Tri strane
143	Posjet crkvi
145	Zagonetka svijesti
155	Završna dilema
159	Fotografija
167	Eternea
169	Zahvale
173	Popis literature
179	Dodatak A
181	Dodatak B
184	Kazalo

*Ovu knjigu s bezgraničnom zahvalnošću
posvećujem cijeloj mojoj voljenoj obitelji.*

Predgovor

*Čovjek bi trebao tragati za onim što postoji,
a ne za onim što misli da bi trebalo postojati.*

ALBERT EINSTEIN (1879. – 1955.)

Dok sam bio dijete, često sam sanjao o letenju.

Najčešće bih noću stajao u svom dvorištu, promatrajući zvijezde, a onda bih se iznenada počeo uzdizati u zrak. Prvih nekoliko centimetara uzdizao sam se automatski. No, uskoro sam shvatio da što sam na većoj visini, to više moje uzdizanje ovisi o meni – o onome što sam *sam* radio. Ako bih se previše uzbudio, ako bi me iskustvo previše zanimalo, obrušio bih se natrag na tlo, i to nimalo nježno. No, ako bih ostao smiren, ako ne bih dopustio da to iskustvo utječe na mene, tada bih se sve brže i brže nastavio uzdizati prema zvjezdanom nebu.

Možda su ti snovi djelomično bili razlog zbog kojeg sam se nešto kasnije zaljubio u zrakoplove i rakete – u sve što bi me ponovno moglo vratiti u svijet iznad ovoga. Kad bih letio zrakoplovom sa svojom obitelji, od uzlijetanja do slijetanja sjedio sam lica prislonjenog uz prozor. U ljeto 1968. godine, kad sam imao četrnaest godina, sav novac koji sam zaradio koseći travnjake potrošio sam na tečaj letenja jedrilicama s Gusom Streetom na Strawberry Hillu, maloj travnatoj »zračnoj luci« zapadno od Winston-Salema u Sjevernoj Karolini, gradu u kojemu sam odrastao. Još se sjećam koliko mi je srce snažno lupalo kad sam pritisnuo veliko, kao trešnja crveno dugme za otpuštanje užeta kojim sam bio povezan sa zrakoplovom koji me vukao i usmjerio svoju jedrilicu prema livadi. Tada sam se prvi put osjetio istinski sam i slobodan. Većina

mojih prijatelja taj su osjećaj dobivala u automobilu, ali za mene je let jedrilicom na visini od 300 metara bio stotinu puta uzbudljiviji.

Dok sam 70-ih godina pohađao fakultet, uključio sam se u sportsku padobransku ekipu Sveučilišta Sjeverne Karoline. Imao sam osjećaj da sam u tajnom bratstvu – u grupi ljudi koja je poznavala nešto posebno i čarobno. Prvi mi je skok bio zastrašujući, a drugi još gori. No, kad sam stigao do dvanaestog, kad sam zakoračio kroz vrata zrakoplova i kad se od mene očekivalo da padam više od 300 metara prije nego što otvorim padobran (bio je to moj prvi skok s deset sekundi odgađanja), znao sam da sam na pravom mjestu. Na fakultetu sam s padobranom skočio 365 puta i odradio više od tri i pol sata u slobodnom padu, uglavnom u formacijama s do 25 drugih skakača. Iako sam prestao skakati 1976. godine, nastavio sam uživati u živopisnim snovima o skakanju padobranom, koji su uvijek bili ugodni.

Najbolji skokovi uvijek su bili oni u kasno poslijepodne, kad bi sunce počelo uranjati u obzor. Teško je opisati osjećaj koji bi se tada pojavio u meni: kao da se približavam nečemu što nikad nisam uspio do kraja imenovati, ali sam znao da taj osjećaj moram ponovno doživjeti. To zapravo nije bila osamljenost, jer način na koji smo skakali zapravo nije bio osamljениčki. Odjednom bi nas skočilo petero, šestero, a katkad i desetak ili dvanaest ljudi, stvarajući formacije u slobodnom padu. Što su formacije bile veće i izazovnije, to bolje.

Jedne prekrasne jesenje subote 1975. godine ostali skakači Sveučilišta Sjeverne Karoline i ja okupili smo se s nekoliko naših prijatelja u padobranskom centru u istočnoj Sjevernoj Karolini kako bismo izveli nekoliko formacija. Za vrijeme predzadnjeg skoka toga dana iz D18 Beechcrafta na 3200 metara nas desetero napravilo je formaciju snježne pahuljice. Uspjeli smo se okupiti u potpunu formaciju prije nego što smo se spustili ispod 2100 metara i tako smo uspjeli uživati u punih 18 sekundi, lebdeći u formaciji u provaliji između dva visoka kumulusa, prije nego što smo se razdvojili na oko 1000 metara i odvojili jedan od drugog da otvorimo padobrane.

Kad smo se spustili na tlo, sunce je već bilo prilično nisko. No, budući da smo se prebacili u drugi zrakoplov i ponovno brzo uzletjeli, uspjeli smo

ugledati posljednje zrake sunca i ponovno skočiti, drugi put za vrijeme zalaska. U tom skoku dva nova člana dobili su prvu priliku skočiti u formaciji, odnosno pridružiti nam se izvana umjesto da budu baza (što je lakše, jer taj skakač jednostavno pada ravno prema dolje, dok se svi ostali organiziraju oko njega). Za dva nova člana to je bilo uzbudljivo, ali isto tako i za nas, iskusnije skakače, jer smo time poboljšavali svoju ekipu, dodajući svoje iskustvo iskustvu skakača koji će kasnije biti u stanju pridružiti nam se u stvaranju još većih formacija.

Trebao sam biti posljednji čovjek izvana u zvijezdi od šest ljudi iznad pista male zračne luke nedaleko Roanoke Rapidsa u Sjevernoj Karolini. Momak izravno ispred mene zvao se Chuck. Chuck je bio prilično iskusan u »odnosnom poslu«, stvaranju formacija u slobodnom padu. Još smo bili na suncu, na visini od 2280 metara, ali oko dva kilometra ispod nas već su se uključivale ulične svjetiljke. Skokovi u sumrak uvijek su veličanstveni, a izgledalo je da će ovaj biti prekrasan.

Iako sam iz zrakoplova skočio samo otprilike sekundu iza Chucka, morao sam požuriti da bih dostigao sve ostale. Prvih sedam sekundi padao sam glavom ravno prema dolje. Tako sam se spuštao gotovo 160 kilometara na sat brže od mojih prijatelja kako bih ih mogao doći kad zauzmu početnu formaciju.

Normalna procedura za skok u formaciji bila je da se svi skakači razdvoje na visini od oko 1000 metara i što više odvoje od formacije. Svaki bi onda zamahao rukama (signalizirajući da će odmah otvoriti padobran), okrenuo bi se da pogleda iznad sebe kako bi bio siguran da iznad njega nema nikoga, a onda bi povukao užu.

»Tri, dva, jedan... idemo!«

Iskočila su prva četiri skakača, a Chuck i ja smo im bili za petama. Padajući naglavačke i približavajući se smrtonosnoj brzini, osmjehnuo sam se vidjevši kako sunce zapada po drugi put toga dana. Kad sam se približio drugima, planirao sam zakočiti u zraku tako što bih raširio ruke (imali smo platnena krila od zglobova na rukama do kukova koja su davala ogroman otpor kad bismo ih u potpunosti raširili pri punoj brzini), a onda usmjeriti široke rukave i nogavice svog kombinezona ravno prema zračnoj struji koja mi je dolazila ususret.

Ali nisam imao nikakve šanse.

Padajući prema formaciji, zapazio sam da se jedan od novih momaka prebrzo približio. Možda se malo uplašio hitrog pada između obližnjih oblaka – možda ga je to podsjetilo da se brzinom od oko 70 metara u sekundi kreće prema divovskom planetu ispod sebe, djelomično skrivenom tamom koja se skupljala. Umjesto da se polako priključi rubu formacije, naglo je uletio i razbio formaciju. Tada je svih pet drugih skakača izgubilo kontrolu.

Osim toga, svi su bili preblizu jedan drugoga. Skakač iza sebe ostavlja turbulentnu bujicu niskog tlaka zraka. Ako se drugi skakač nađe na njegovom tragu, odmah će ubrzati i može se sudariti s osobom ispod sebe. Zbog toga oba skakača mogu ubrzati i sudariti se s osobama koje su možda ispod njih. Ukratko, prava katastrofa.

Nagnuo sam se i udaljio od grupe kako bih izbjegao kaos. Manevrirao sam dok nisam počeo padati točno iznad »točke«, magijske točke na tlu iznad koje smo trebali otvoriti padobrane kako bismo se dvije minute ležerno spuštali.

Osvrnuo sam se na grupu i osjetio olakšanje uvidjevši da se i drugi dezorijentirani skakači sad već udaljuju jedni od drugih, raspršivši se iz smrtonosnog vrtloga.

Među njima je bio i Chuck. Na moje iznenađenje, lebdio je ravno u mom smjeru. Zaustavio se točno ispod mene. Zbog grupnog prevrtanja prolazili smo kroz prvih 600 metara mnogo brže nego što je Chuck predvidio. Možda je mislio da ima sreće i da ne mora slijediti pravila.

Zacijelo me nije vidio. Jedva sam stigao to i pomisliti kad se Chuckov šareni pomoćni padobran rascvjetao iz njegovog ruksaka. Njegov je padobran uhvatio povjetarac brzine oko 200 kilometara na sat koji se vrtložio oko njega i krenuo je ravno prema meni, odmah za sobom povlačeći njegov glavni padobran iz futrole.

Istoga trenutka kad sam vidio kako se pojavljuje Chuckov pomoćni padobran, imao sam samo djelić sekunde da nešto napravim. Jer trebat će manje od sekunde da se prevrnem kroz njegov glavni padobran koji se otvara, a uz to – vrlo vjerojatno – i ravno u samog Chucka. Ako pri

toj brzini udarim u njegovu ruku ili nogu, otrgnut ću mu ih, a sam sebi zacijelo zadati smrtni udarac. Ako udarim izravno u njega, mogli bismo se obojica rasprsnuti.

Ljudi kažu da se u takvim situacijama sve usporava i u pravu su. Moj um je u mikrosekundama koje su slijedile promatrao zbivanja kao da promatra usporen film.

Onoga trenutka kad sam ugledao pomoćni padobran, privukao sam ruke uz tijelo i ispružio se, padajući glavom prema dolje, samo se lagano savivši u kukovima. Okomit položaj povećao mi je brzinu, a savijenost u struku omogućila mi je najprije lagano, a onda sve brže vodoravno kretanje kako se moje tijelo pretvaralo u pravo krilo, tako da sam projurio pokraj Chucka i neposredno ispred njegovog raznobojnog i rascvjetanog padobrana.

Pokraj njega sam projurio brzinom većom od 250 kilometara na sat ili 70 metara u sekundi. S obzirom na tu brzinu sumnjam da je uspio vidjeti izraz moga lica. No, ako je ipak uspio, mogao je zapaziti čistu zapanjenost. Na neki sam način uspio reagirati u mikrosekundama u situaciji koja bi, da sam zapravo imao vremena da razmislim o njoj, bila previše komplicirana da bih se s njom mogao nositi.

Pa ipak, uspio sam se uhvatiti ukoštac s njom i obojica smo se sigurno spustili. Kao da je, suočen sa situacijom koja je zahtijevala veću sposobnost reagiranja nego što ju je posjedovao, moj mozak na trenutak postao super moćan.

Kako sam u tome uspio? Tijekom dvadesetogodišnje karijere na području neurokirurgije – proučavanja mozga i načina njegovog funkcioniranja – imao sam mnoštvo mogućnosti za razmišljanje upravo o tom pitanju. Na kraju sam odgovor pripisao činjenici da je mozak uistinu čudesan stroj: čudesniji nego što možemo i zamisliti.

Sad shvaćam da je stvaran odgovor na to pitanje mnogo sveobuhvatniji i smisleniji. No, morao sam proživjeti potpunu preobrazbu svog života i pogleda na svijet kako bih mogao nazrijeti taj odgovor. Ova knjiga govori o događajima koji su me naveli da promijenim mišljenje. Uvjerili su me da, koliko god je mozak čudesan stroj, onoga dana mi život uopće nije spasio mozak. Ono što se aktiviralo istoga trenutka

kad se Chuckov padobran počeo otvarati bio je jedan drugi, daleko skriveniji dio mene. Dio koji se može kretati mnogo brže, jer uopće nije opterećen pojmom vremena, za razliku od mozga i tijela.

To je onaj isti dio koji je u meni još u djetinjstvu probudio žudnju za nebom. Ne samo što je to najpametniji dio čovjeka, nego i najskriveniji, ali većinu svog života nisam bio u stanju povjerovati da postoji.

No, sad vjerujem, a stranice koje slijede reći će vam i zašto.

Ja sam neurokirurg.

Na Sveučilištu Sjeverne Karoline na Chapel Hillu 1976. godine diplomirao sam kemiju, a 1980. godine na Medicinskom fakultetu sveučilišta Duke doktorirao medicinu. Za vrijeme jedanaest godina studiranja i stažiranja na sveučilištu Duke, u Općoj bolnici Massachusetts i na Harvardu usredotočio sam se na neuroendokrinologiju, te istraživanje interakcija između živčanog i endokrinog sustava, koji se sastoji od žlijezda koje luče hormone, a oni upravljaju najvećim brojem naših tjelesnih aktivnosti. Dvije od tih jedanaest godina istraživao sam kako krvne žile u jednom području mozga patološki reagiraju kad zbog aneurizme u mozgu dođe do krvarenja – taj se sindrom naziva cerebralni vazospazam.

Dovršivši specijalizaciju cerebrovaskularne neurokirurgije u Newcastle-Upon-Tyneu u Velikoj Britaniji, 15 godina sam proveo na Medicinskom fakultetu na Harvardu kao izvanredni profesor kirurgije sa specijalizacijom na području neurokirurgije. U tom razdoblju operirao sam bezbroj pacijenata, a mnogi od njih su imali teške, po život opasne, moždane probleme.

Veći dio mog istraživačkog rada obuhvaćao je razvoj naprednih tehničkih procedura kao što je stereotaktička radiokirurgija, metoda koja kirurzima omogućuje da precizno usmjere zrake radijacije na konkretne mete duboko u mozgu, ne dodirujući okolna područja. Također sam pomogao u razvoju neurokirurških procedura magnetske rezonancije, koje su bitne u liječenju moždanih stanja koje je teško liječiti, kao što su tumori i krvožilni poremećaji. Osim toga, u tom sam razdoblju napisao

i surađivao u pisanju više od 150 poglavlja i eseja za stručne medicinske časopise te sam svoja otkrića predstavio na više od 200 medicinskih konferencija diljem svijeta.

Ukratko, posvetio sam se znanosti. Moj je životni poziv bio da korištenjem alata moderne medicine pomognem ljudima i liječim ih te naučim što više o funkcioniranju ljudskog tijela i mozga. Osjećao sam se neizmjereno sretno što sam otkrio svoj životni poziv. Što je još važnije, imao sam prekrasnu ženu i dvoje krasne djece te iako sam uvelike bio oženjen vlastitim poslom, nisam zanemarivao svoju obitelj koju sam smatrao drugim velikim blagoslovom u svom životu. Kad se sve uzme u obzir, bio sam vrlo sretan, i toga sam bio svjestan.

Desetoga studenog 2008. godine, međutim, u pedeset četvrtoj godini, imao sam dojam da me sreća napušta. Obolio sam od rijetke bolesti i sedam dana bio sam u komi. Za to vrijeme prestao je funkcionirati cijeli moj neokorteks – vanjska površina mozga zahvaljujući kojoj smo ljudska bića. Nije se moglo operirati. Ukratko, mozak mi je bio odsutan.

Kad vam je mozak odsutan, i vi ste odsutni. Kao neurokirurg tijekom godina sam čuo mnogo priča o ljudima koji su doživjeli čudna iskustva, najčešće nakon zastoja srca: priča o putovanjima po tajanstvenim, prekrasnim krajolicima, o razgovorima s mrtvim članovima obitelji pa čak i o susretu sa samim Bogom.

Sjajne stvari, nedvojbeno. No, prema mom mišljenju, sve je to bila puka fantazija. Što je uzrokovalo takvu vrstu iskustava o drugom svijetu o kakvima takvi ljudi često govore? Nisam tvrdio da znam o čemu je riječ, ali sam znao da ta iskustva potječu iz mozga. Smatrao sam da svijest proizlazi iz mozga. Ako vam mozak ne funkcionira, ne možete biti svjesni.

Razlog je taj što je mozak stroj koji zapravo stvara svijest. Kad taj stroj prestane raditi, gasi se i svijest. Koliko god je stvarno funkcioniranje moždanih procesa neizmjereno komplicirano i tajanstveno, u osnovi je nešto vrlo jednostavno. Izvucite utikač iz struje i TV se gasi. Film je gotov, koliko god smo uživali u njemu.

To bih vam rekao prije nego što se moj vlastiti mozak ugasio.

Dok sam bio u komi moj mozak nije funkcionirao nepravilno, već *uopće* nije funkcionirao. Sad vjerujem da je takvo stanje bilo odgovorno za dubinu i intenzitet iskustva tik do smrti koje sam doživio u tom razdoblju. Mnoga iskustva tik do smrti događaju se kad je srce na neko vrijeme prestalo raditi. U takvim slučajevima neokorteks se privremeno isključuje, ali najčešće nije previše oštećen, ako se ponovno uspostavi dotok krvi obogaćene kisikom kroz kardiopulmonarnu reanimaciju ili ponovno aktiviranje srčane funkcije za otprilike četiri minute. No, u mom slučaju, neokorteks nije funkcionirao. Susreo sam se sa stvarnošću svijeta svijesti koji je postojao *potpuno neovisno o ograničenjima mog fizičkog mozga*.

Moje je iskustvo tik do smrti bilo gotovo savršeno. Kao aktivni neurokirurg koji je iza sebe imao desetljeća istraživanja i konkretnog rada u operacijskoj dvorani, mogao sam kvalitetno prosuditi ne samo tu stvarnost nego i *implikacije* onoga što mi se dogodilo.

Te su implikacije nevjerojatno čudesne. Moje mi je iskustvo pokazalo da smrt tijela i mozga nije kraj svijesti, da se ljudsko iskustvo nastavlja i s onu stranu groba. Što je još važnije, nastavlja se pod okriljem Boga koji voli svakoga od nas, kao i ono mjesto na koje u konačnici odlazi i sam svemir i sva bića u njemu, te brine o svima nama.

Mjesto na kojem sam se našao bilo je stvarno. Stvarno u tolikoj mjeri da se u usporedbi s njim ovaj život koji živimo ovdje i sad doima kao puki san. Međutim, to ne znači da ne cijenim život kojim sada živim. Zapravo, sad mi je draži nego ikada prije, jer ga sad vidim u njegovom istinskom kontekstu.

Ovaj život nije besmislen. No, tu činjenicu najčešće ne možemo sagledati iz naše uobičajene zemaljske perspektive. Ono što mi se dogodilo dok sam bio u komi nedvojbeno je najvažnija priča koju ću ikada ispričati. No, nije ju lako ispričati zato što nema nimalo sličnosti s običnim razumijevanjem svijeta. Ne mogu je tek tako ispričati svima. Istodobno, moji se zaključci temelje na medicinskoj analizi vlastitog iskustva te na tome što sam upoznat s naprednim idejama u znanosti o mozgu i studijama o svijesti. Kad sam shvatio istinu u pozadini svog

iskustva, znao sam da je *moram* iznijeti. Pravilno iznošenje te priče postao je glavni zadatak moga života.

To ne znači da sam napustio svoj liječnički poziv i posao neurokirurga. No, sad kad mi je ukazana čast da shvatim kako naš život ne završava smrću tijela ili mozga, doživio sam kao svoju dužnost, svoj poziv, da ljudima ispričam o onome što sam doživio onkraj tijela i onkraj Zemlje. Ne mogu dočekati da svoju priču ispričam ljudima koji su i prije možda čuli priče slične mojoj i željeli im povjerovati, ali nisu bili do kraja u stanju.

Upravo takvim ljudima, više nego bilo kojima drugima, namjenjujem ovu knjigu i njezinu poruku. Ono što vam želim reći jednako je važno kao sve ono što će vam i drugi ljudi ikada poželjeti reći, a k tome je i istinito.

Prvo poglavlje

Bol

Lynchburg, Virginija – deseti studeni 2008. godine

Oči su mi se naglo otvorile. U tami naše spavaće sobe pogledao sam na crvene brojke sata: bilo je pola pet ujutro, sat vremena prije nego se obično budim za 70 minuta vožnje od naše kuće u Lynchburgu u Virginiji do Zaklade Ultrasound Surgery u Charlottesvilleu gdje sam radio. Moja supruga Holley još je čvrsto spavala pokraj mene.

Nakon što sam se gotovo 20 godina bavio neurokirurgijom u Bostonu i okolici, dvije godine ranije, 2006., s Holley i ostatkom naše obitelji preselio sam se u planinsko područje Virginije. Holley i ja smo se upoznali u listopadu 1977. godine, dvije godine nakon što smo oboje završili koledž. Holley je radila na magisteriju na području likovne umjetnosti, a ja sam bio na medicinskom fakultetu. Ona je nekoliko puta izašla s mojim cimerom Vicom. Jednoga ju je dana doveo da se upozna sa mnom, vjerojatno kako bi se pohvalio njome. Dok su odlazili rekao sam Holley da može navratiti kad god poželi, dodavši da sa sobom ne mora dovesti i Vica.

Na našem prvom pravom spoju odvezli smo se na zabavu u Charlottu u Sjevernoj Karolini, od koje smo bili udaljeni dva i pol sata vožnje automobilom. Holley je imala upalu grla pa sam gotovo cijelo vrijeme puta tamo i natrag pričao samo ja. Sve se poklopilo. Vjenčali smo se u lipnju 1980. godine u episkopalnoj crkvi svetoga Tome u Windsoru u Sjevernoj Karolini, a nedugo poslije preselili u stanove pod nazivom Royal Oaks¹ u Durhamu, gdje sam na sveučilištu Duke bio kirurški

specijalizant. Naš stan nije bio baš kraljevska palača, a uz to se ne sjećam ni da je ondje bilo ikakvih hrastova. Imali smo vrlo malo novca, ali smo oboje bili toliko zaposleni – i toliko sretni zajedno – da nam nije bilo stalo. Jedno od naših prvih putovanja bilo je proljetno kampiranje po plažama Sjeverne Karoline. Proljeće je u Karolini razdoblje muha, a naš šator nije pružao dovoljnu zaštitu od njih. Ipak smo se sjajno zabavljali. Dok smo jednog poslijepodneva plivali u pjeni valova na Ocracokeu, smislio sam kako bih mogao uhvatiti plave rakove koji su trčkarali oko mojih nogu. Veliku hrpu rakova odnijeli smo u motel Pony Island gdje su odsjeli neki naši prijatelji te smo ih ispekli na roštilju. Bilo ih je dovoljno za sve. Usprkos tome što smo jako štedjeli, shvatili smo da nam je ostalo zabrinjavajuće malo gotovine. Boravili smo sa svojim najboljim prijateljima, Billom i Patty Wilson, te smo iz hira odlučili otići s njima na večer binga. Bill je već deset godina ljeti svakog četvrtka igrao bingo, ali nikad ništa nije dobio. Holley je tada prvi put zaigrala. Možda je to bila početnička sreća ili božanska intervencija, ali osvojila je dvjesto dolara – a mi smo imali osjećaj da smo dobili pet tisuća. Taj nam je novac omogućio da duže ostanemo na putovanju i da se dodatno opustimo.

Doktorirao sam 1980. godine kad je i Holley završila obrazovanje te započela karijeru umjetnice i učiteljice. Svoju prvu samostalnu operaciju na mozgu obavio sam na sveučilištu Duke 1981. godine. Naš prvorođenac, Eben IV, rodio se 1987. godine u ginekološkoj bolnici Princess Mary u Newcastle-Upon-Tyneu u sjevernoj Engleskoj za vrijeme moje specijalizacije na cerebrovaskularnom području, a mlađi sin Bond rodio se u bolnici Brigham & Women u Bostonu 1998.

Tih sam petnaest godina volio raditi na harvardskom medicinskom fakultetu i bolnici Brigham & Women's Hospital. Naša je cijela obitelj uživala dok smo živjeli u okolici Bostona. No, 2005. godine Holley i ja smo se složili kako je vrijeme da se vratimo na jug. Željeli smo biti bliže svojim obiteljima, a ja sam smatrao da ću ondje imati priliku biti malo samostalniji nego što sam bio na Harvardu. Tako smo u proljeće 2006. godine započeli potpuno nov život u Lynchburgu, u planinskom predjelu

Virginije. Nije nam trebalo puno da se ponovno prilagodimo opuštenijem životu kojim smo oboje živjeli dok smo odrastali na jugu.

Nakratko sam ostao ležati, neodređeno pokušavajući otkriti što me probudilo. Prethodni dan, bila je nedjelja, bio je sunčan, bistar i samo malo oštar, uobičajeno vrijeme za kasnu jesen u Virginiji. Holley, Bond (koji je tada imao deset godina) i ja smo bili otišli susjedima na roštilj. Navečer smo telefonom razgovarali s našim sinom Ebenom (tada je imao dvadeset godina), koji je bio na trećoj godini sveučilišta u Delawareu. Jedini nedostatak toga dana bio je blag respiratorni virus koji smo Holley, Bond i ja vukli još od prethodnog tjedna. Leđa su me bila počela boljeti neposredno prije odlaska na spavanje, tako da sam se na brzinu okupao, što je natjeralo bol da se povuče. Pitao sam se jesam li se toga jutra tako rano probudio zato što je virus još vrebao negdje u meni.

Lagano sam se pomaknuo na krevetu kad me je prostrijelio bol kroz kralježnicu – daleko intenzivniji nego prethodne večeri. Očito je da se virus gripe još držao i samo postao jači. Što sam se više budio, bol je postajao snažniji. Budući da nisam mogao ponovno zaspati, a ostalo mi je još sat vremena do početka radnog dana, odlučio sam se za još jednu toplu kupku. Sjeo sam na krevet, spustio noge na pod i ustao.

Istoga trenutka bol je porastao za još jedan stupanj – tupo, bolno pulsiranje koje je prodiralo duboko u bazu moju kralježnice. Ostavivši Holley da spava, oprezno sam krenuo niz hodnik prema glavnoj kupalonici na katu.

Pustio sam vodu i spustio se u kadu, prilično siguran da će mi toplina odmah barem donekle olakšati bolove. Pogriješio sam. Kad se kada napunila do pola, znao sam da sam napravio pogrešku. Ne samo što se bol pogoršavao, nego je postao toliko intenzivan da sam se bojavao kako ću morati dozvati Holley da mi pomogne izaći iz kade.

Razmišljajući o apsurdnosti situacije, pružio sam ruku i dohvatio ručnik koji je visio na vješalici ravno iznad mene. Povukao sam ručnik do ruba tako da postoji što manja mogućnost da se vješalica odvoji od zida i lagano sam se uspravio.